ਦਿੱਲੀ ਵਿਕਾਸ ਅਥਾਰਟੀ

ਬਨਾਮ

ਰਾਜਨ ਸੂਦ ਅਤੇ ਹੋਰ

(2022 ਦੀ ਸਿਵਲ ਅਪੀਲ ਨੰ. 1927)

ਮਾਰਚ 29, 2022

[ਐਮ.ਆਰ. ਸ਼ਾਹ ਅਤੇ ਬੀ.ਵੀ. ਨਾਗਰਥਨਾ, ਜੇ.ਜੇ.]

ਜ਼ਮੀਨ ਵਿੱਚ ਉਚਿਤ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਅਤੇ ਪਾਰਦਰਸ਼ਤਾ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਗ੍ਰਹਿਣ, ਮੁੜ ਵਸੇਬਾ ਅਤੇ ਮੁੜ ਵਸੇਬਾ ਐਕਟ, 2013 – ਅਨੁਭਾਗ.24(2) – ਭੂਮੀ ਗ੍ਰਹਿਣ ਐਕਟ, 1894 - ਅਨੁਭਾਗ.48 - ਹਾਈ ਕੋਰਟ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਪੁਣੇ ਮਿਉਂਸੀਪਲ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਕੇਸ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੇ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੰਬਰ 1 ਅਤੇ 2 ਮੂਲ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਅਤੇ ਘੋਸ਼ਿਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕਿ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ 1894 ਐਕਟ w.r.t. ਦੇ ਤਹਿਤ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਅਧੀਨ ਜ਼ਮੀਨਾਂ 24(2) ਦੇ ਤਹਿਤ ਖਤਮ ਹੋ ਗਈਆਂ ਮੰਨੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ - ਅਪੀਲ 'ਤੇ, ਆਯੋਜਿਤ: ਪੁਣੇ ਨਗਰ ਨਿਗਮ ਮਾਮਲੇ 'ਚ ਫੈਸਲਾ ਆ ਗਿਆ ਹੈ ਇੰਦੌਰ ਵਿੱਚ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਬੈਂਚ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਵਿਕਾਸ ਅਥਾਰਟੀ ਕੇਸ - ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਨਿਰਪੱਖ ਫੈਸਲੇ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਜ਼ਮੀਨ 'ਤੇ ਕਬਜ਼ਾ ਹੈ ਅਸਲ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਨਾਲ ਸਵਾਲ ਜਾਰੀ ਰਿਹਾ ਅਤੇ ਇਹ ਕਿ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਨਾ ਤਾਂ ਅਦਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਟੈਂਡਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ - ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਹ ਅਥਾਰਟੀ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਖਾਸ ਕੇਸ ਸੀ ਜਿਸ 'ਤੇ ਕਬਜ਼ਾ ਹੈ ਵਿਚਾਰ ਅਧੀਨ ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ 23.09.1986 ਨੂੰ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਇੱਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ 2.00 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੀ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਰਾਸ਼ੀ ਵੀ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਵਾਈ ਗਈ ਸੀ ਭੂਮੀ ਅਤੇ ਬਿਲਡਿੰਗ ਵਿਭਾਗ - ਵਿੱਚ ਫੈਸਲੇ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਇੰਦੌਰ ਵਿਕਾਸ ਅਥਾਰਟੀ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਜ਼ਮੀਨ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦੀਆਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਨੂੰ ਅਧੀਨ/ਉਪ-ਧਾਰਾ (2) ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਦੇ ਅਨੁਭਾਗ.24 - ਨਾਲ ਹੀ, ਉਸ ਸਮੇਂ ਜਦੋਂ ਐਕਟ, 2013 ਉੱਥੇ ਲਾਗੂ ਹੋਇਆ ਸੀ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਮਿਤੀ 09.11.2011 ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਦੁਆਰਾ ਸਟੇਅ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੰ. 7714/2011 ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਥਾਰਟੀ ਨੂੰ ਲੈਣ 'ਤੇ ਰੋਕ ਲਗਾਉਂਦੀ ਹੈ ਸਵਾਲ ਵਿੱਚ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਜ਼ਬਰਦਸਤੀ ਕਾਰਵਾਈ - ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਹਾਈਕੋਰਟ ਵੱਲੋਂ ਸੁਣਾਏ ਗਏ ਅਪ੍ਰਗਟ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਭੂਮੀ ਗ੍ਰਹਿਣ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਅਧੀਨ/ਉਪ-ਲਪਸ ਹੋ ਗਿਆ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ 2013 ਐਕਟ ਦੇ ਸ.24 ਦੀ ਧਾਰਾ (2), ਅਸਥਾਈ ਹੈ ਅਤੇ ਇੱਕ ਪਾਸੇ ਰੱਖੀ ਗਈ ਹੈ।

ਇੰਦੌਰ ਵਿਕਾਸ ਅਥਾਰਟੀ ਬਨਾਮ ਮਨੋਹਰਲਾਲ ਅਤੇ ਹੋਰ

(2020) 8 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 129 : [2020] 3 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 1 – ਪਾਲਣਾ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਪੁਣੇ ਨਗਰ ਨਿਗਮ ਅਤੇ ਐਨ.ਆਰ. v. ਹਰਕਚੰਦ ਮਿਸਰੀਮਲ ਸੋਲੰਕੀ ਅਤੇ ਓ.ਆਰ.ਐਸ. (2014) 3 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 183 : [2014] 1 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ 783 - ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

ਕੇਸ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਹਵਾਲਾ

[2014] 1 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ 783 ਪੈਰਾ 2 ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ

[2020] 3 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ 1 ਪੈਰਾ 3.4 ਦਾ ਅਨੁਸਰਣ ਕਰਦਾ ਹੈ

ਸਿਵਲ ਅਪੀਲੇਟ ਅਧਿਕਾਰਤਾ: ਸਿਵਲ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 1927 ਦਾ 2022.

ਦਿੱਲੀ ਦੀ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ 30.08.2016 ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਆਦੇਸ਼ ਤੋਂ, ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ ਵਿੱਚ WP (C) ਨੰਬਰ 1034 ਦਾ 2015 ਵਿੱਚ.

ਨਾਲ

ਸਿਵਲ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 1928 ਦਾ 2022

ਮਿਸ ਪਿੰਕੀ ਆਨੰਦ, ਸੀਨੀਅਰ ਐਡਵੋਕੇਟ, ਅੰਸ਼ਨੀ ਧਾਤਵਾਲੀਆ, ਮਿਸ ਕੁਮੁਦ ਨਿਝਾਵਨ, ਅਸ਼ਵਨੀ ਕੁਮਾਰ, ਮਿਸ ਸੌਦਾਮਿਨੀ ਸ਼ਰਮਾ, ਮਿਸ ਆਸੀ ਕੇ. ਜੂਨ ਡੀ ਸੈਨ, ਲਵ ਕੁਮਾਰ ਗੁਪਤਾ, ਅੰਗਦ ਸੰਧੂ, ਮਿਸ ਆਸਥਾ ਸਕਸੇਨਾ, ਮਿਸ ਅਮ੍ਰਿਤਾ ਕੌਰ, ਕਕਾਲੀ, ਮਿਸ ਆਸਥਾ ਤਿਆਗੀ, ਸਿੱਧਾਰਥ ਰਾਜ ਅਗਰਵਾਲ, ਮਿਸ ਰਮਨਦੀਪ ਕੌਰ, ਐਡਵੋਕੇਟ ਪੇਸ਼ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਪਾਰਟੀਆਂ ਲਈ.

ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਮੋਹਨ ਆਰ. ਸ਼ਾਹ, ਨਾਇਬ ਨਿਆਂਕਾ ਦੁਆਰਾ ਸੁਣਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ।

1. ਦਿੱਲੀ ਦੀ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ ਵਿੱਚ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ (C) ਨੰਬਰ 1034/2015 ਵਿੱਚ 30.08.2016 ਨੂੰ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਦੋਸ਼ੀ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਆਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਦੁਖੀ ਅਤੇ ਅਸੰਤੁਸ਼ਟ ਹੋ ਕੇ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇਥੇ ਨਿੱਜੀ ਜਵਾਬਦੇਹਾਂ - ਮੂਲ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਓਂ ਦੁਆਰਾ ਪਸੰਦ ਕੀਤੀ ਗਈ ਉਸ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਐਲਾਨਿਆ ਹੈ ਕਿ ਲੈਂਡ ਏਕਵਿਜ਼ੀਸ਼ਨ ਐਕਟ, 1894 (ਇਸਨੂੰ ਐਕਟ, 1894 ਕਿਹਾ ਜਾਵੇਗਾ) ਅਧੀਨ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਅਧਿਗ੍ਰਹਣ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿੱਚ ਸਬੰਧਤ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਸੈਕਸ਼ਨ 24 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (2) ਅਧੀਨ ਲੈਂਡ ਏਕਵਿਜ਼ੀਸ਼ਨ, ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਅਤੇ ਪਾਰਦਰਸ਼ਤਾ ਵਿੱਚ ਨਿਆਂ, ਪੁਨਰਵਾਸ ਅਤੇ ਰਿਸੈਟਲਮੈਂਟ ਐਕਟ, 2013 (ਇਸਨੂੰ ਐਕਟ, 2013 ਕਿਹਾ ਜਾਵੇਗਾ) ਅਧੀਨ ਸਮਝਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਲੈਪਸ ਹੋ ਗਈ ਹੈ, ਦਿੱਲੀ ਵਿਕਾਸ ਅਥਾਰਟੀ (ਡੀਡੀਏ) ਅਤੇ ਦਿੱਲੀ ਦੀ ਐਨਸੀਟੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਮੌਜੂਦਾ ਅਪੀਲਾਂ ਨੂੰ ਪਸੰਦ ਕੀਤਾ ਹੈ।

2. ਇਥੇ ਨਿੱਜੀ ਜਵਾਬਦੇਹ ਨੰਬਰ 1 ਅਤੇ 2 - ਮੂਲ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਓਂ ਨੇ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਇਕ ਐਲਾਨ ਲਈ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਕਿ ਐਕਟ, 1894 ਅਧੀਨ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਅਧਿਗ੍ਰਹਣ ਕਾਰਵਾਈ ਐਕਟ, 2013 ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 24 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (2) ਅਧੀਨ ਸਮਝੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਲੈਪਸ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਅੱਗੇ ਮੂਲ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਓਂ ਵੱਲੋਂ ਇਹ ਕੇਸ

ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਵਿਵਾਦਿਤ ਜ਼ਮੀਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿੱਚ ਹੈ ਅਤੇ ਕੋਈ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਅਦਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਜ਼ਮੀਨ ਅਧਿਗ੍ਰਹਣ ਕਾਰਵਾਈ ਸਮਝੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਲੈਪਸ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਇਸ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ 'ਪੁਣੇ ਮਿਊਨਿਸਿਪਲ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਅਤੇ ਅਨ੍ ਬਨਾਮ ਹਰਕਚੰਦ ਮਿਸਿਰੀਮਲ ਸੋਲੰਕੀ ਅਤੇ ਓਰਸ, (2014) 3 ਐਸਸੀਸੀ 183' ਉੱਤੇ ਭਾਰੀ ਨਿਰਭਰਤਾ ਰੱਖੀ ਗਈ ਸੀ।

2.1 ਇਸ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਇੱਥੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾਓਂ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਹ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਮਾਮਲਾ ਸੀ ਕਿ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਸ਼ਿਵ ਕੁਮਾਰ ਸੋ ਦੇਵੀ ਚੰਦ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕਰਦਿਆਂ, ਜੋ ਕਿ ਪੁਣੇ ਮਿਊਨਿਸਿਪਲ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ (ਸੁਪਰਾ) ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਸੀ, ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਉਕਤ ਲਿਖਤੀ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਐਲਾਨਿਆ ਹੈ ਕਿ ਐਕਟ, 1894 ਅਧੀਨ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਅਧਿਗ੍ਰਹਣ ਕਾਰਵਾਈ ਐਕਟ, 2013 ਦੀ ਧਾਰਾ 24 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (2) ਅਧੀਨ ਸਮਝੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਲੈਪਸ ਹੋ ਗਈ ਹੈ।

2.2 ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਵੱਲੋਂ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਉਕਤ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਆਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਦੁਖੀ ਅਤੇ ਅਸੰਤੁਸ਼ਟ ਹੋ ਕੇ, ਡੀ.ਡੀ.ਏ. ਅਤੇ ਦਿੱਲੀ ਦੀ ਐਨ.ਸੀ.ਟੀ. ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਮੌਜੂਦਾ ਅਪੀਲਾਂ ਨੂੰ ਪਸੰਦ ਕੀਤਾ ਹੈ।

3. ਡੀ.ਡੀ.ਏ. ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਉਪਸਥਿਤ ਹੋਏ ਵਕੀਲ ਨੇ ਜ਼ੋਰਦਾਰ ਢੰਗ ਨਾਲ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਅਤੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇਹ ਐਲਾਨਣ ਵਿੱਚ ਮੌਲਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਗਲਤੀ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਅਧਿਗ੍ਰਹਣ ਕਾਰਵਾਈ ਐਕਟ, 2013 ਦੀ ਧਾਰਾ 24 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (2) ਅਧੀਨ ਲੈਪਸ ਹੋ ਗਈ ਹੈ।

3.1 ਡੀ.ਡੀ.ਏ. ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਅਧਿਕਾਰ ਨੇ 23.09.1986 ਨੂੰ ਲੋੜੀਂਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਦਿਆਂ ਕਬਜ਼ਾ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਲੈ ਲਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਇੱਕ ਪੰਚਨਾਮਾ ਵੀ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਜੋ ਕਬਜ਼ਾ ਲੈਣ ਸਮੇਂ ਦੀ ਲੋੜ ਸੀ।

3.2 ਇਹ ਵੀ ਜ਼ੋਰ ਦੇ ਕੇ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਮਾਲਕ - ਸ੍ਰੀ ਸ਼ਿਵ ਕੁਮਾਰ ਨੂੰ ਐਕਟ, 1894 ਦੀ ਧਾਰਾ 12(2) ਅਧੀਨ ਨੋਟਿਸ ਰਾਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਪਰ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਮਾਲਕ ਕਦੇ ਵੀ ਇਸ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਅੱਗੇ ਨਹੀਂ ਆਇਆ। ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਲਈ, ਅਸਲ ਲਿਖਤੀ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਓਂ ਨੂੰ ਐਕਟ, 2013 ਦੀ ਧਾਰਾ 24 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (2) ਅਧੀਨ ਲਾਭ ਲੈਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ।

3.3 ਇਹ ਵੀ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਡੀ.ਡੀ.ਏ. ਵੱਲੋਂ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਦੀ ਰਕਮ ਰੁਪਏ 2.00 ਕਰੋੜ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਵਾਈ ਗਈ ਸੀ ਜਮੀਨ ਅਤੇ ਇਮਾਰਤ ਦਿੱਲੀ ਵਿਕਾਸ ਅਥਾਰਟੀ ਬਨਾਮ ਰਾਜਨ ਸੂਦ ਅਤੇ ਹੋਰ [ਐਮ. ਆਰ. ਸ਼ਾਹ, ਨਾਇਬ ਨਿਆਂਕਾ]

3.4 ਇਹ ਵੀ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਵਕੀਲ ਵੱਲੋਂ ਜੋ ਕਿ DDA ਅਤੇ ਨੈਸ਼ਨਲ ਕੈਪੀਟਲ ਟੈਰੀਟਰੀ ਦਿੱਲੀ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਪੇਸ਼ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ, ਕਿ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਰਿਟ ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਕੋਲ ਰਿਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾਇਰ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਸਥਾਨ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ

ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮਾਲਕੀ ਹੱਕ ਧੋਖਾਧੜੀ ਨਾਲ ਘਿਰਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਜਾਂਚ ਐਂਟੀ-ਕਰੱਪਸ਼ਨ ਬ੍ਰਾਂਚ ਨਾਲ ਲੰਬਿਤ ਹੈ। ਇਹ ਦਾਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸਵਾਲ ਵਿੱਚ ਆਈ ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਕਬਜ਼ਾ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ 23.09.1986 ਨੂੰ ਲੈ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਭੂਮੀ ਅਤੇ ਇਮਾਰਤ ਵਿਭਾਗ ਨਾਲ 2.00 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦਾ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਵੀ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਵਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਇਸ ਲਈ **ਇੰਦੌਰ ਵਿਕਾਸ ਅਥਾਰਟੀ ਬਨਾਮ ਮਨੋਹਰਲਾਲ ਅਤੇ ਓਰਸ.**, (2020) 8 **ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ.** 129 ਦੇ ਬਾਅਦ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਅਧਿਨਿਯਮ, 2013 ਦੀ ਧਾਰਾ 24 ਦੇ ਉਪ-ਧਾਰਾ (2) ਅਧੀਨ ਅਧਿਗ੍ਰਹਣ ਕਾਰਵਾਈ ਮੁਕ ਗਈ ਹੈ।

3.5 **ਇਹ ਵੀ ਦਾਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਵੱਲੋਂ, ਜਦੋਂ ਨਿੰਦਾਜਨਕ ਫੈਸਲਾ ਅਤੇ ਆਦੇਸ਼ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਤਾਂ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਇਸ ਕੋਰਟ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਪੁਣੇ ਮਿਊਨਿਸਿਪਲ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਬਨਾਮ ਸੁਪ੍ਰਿਯਾ ਉੱਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਇਸ ਕੋਰਟ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਬੈਂਚ ਨੇ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਇੰਦੌਰ ਵਿਕਾਸ ਅਥਾਰਟੀ (ਉਪਰੋਕਤ)** ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।

3.6 **ਵਿਕਲਪ ਵਜੋਂ, ਇਹ ਦਾਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਵਕੀਲ ਵੱਲੋਂ ਜੋ ਕਿ ਸੰਬੰਧਿਤ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਪੇਸ਼ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ, ਮਾਨ ਲਿਆ ਜਾਵੇ, ਬਿਨਾਂ ਮੰਨਣ ਤੋਂ ਕਿ ਸਵਾਲ ਵਿੱਚ ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਕਬਜ਼ਾ ਅਸਲ ਰਿਟ ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਕੋਲ ਹੀ ਰਹਿ ਗਿਆ ਹੈ, ਉਸ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਵੀ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ 2011 ਵਿੱਚ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵੱਲੋਂ ਰਿਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾਇਰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਅਸਲ ਰਿਟ ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਨੂੰ ਸਟੇ ਆਰਡਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਅਤੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਵੀ ਜਬਰੀ ਕਾਰਵਾਈ/ਆਦੇਸ਼ ਨਾ ਲੈਣ ਦਾ ਅੰਤਰਿਮ ਆਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ, ਇਸ ਲਈ, ਇਸ ਕੋਰਟ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਇੰਦੌਰ ਵਿਕਾਸ ਅਥਾਰਟੀ (ਉਪਰੋਕਤ)**, ਜਿਸ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ ਸਟੇ ਲਾਗੂ ਸੀ, ਉਸ ਨੂੰ ਛੱਡਣਾ ਪਵੇਗਾ। ਇਸ ਕੋਰਟ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਪੈਰਾ 366.8 ਉੱਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ **ਇੰਦੌਰ ਵਿਕਾਸ ਅਥਾਰਟੀ (ਉਪਰੋਕਤ)।**

3.7 ਉਪਰੋਕਤ ਦਾਵਾ ਕਰਦਿਆਂ ਅਤੇ ਉਪਰੋਕਤ ਫੈਸਲੇ ਉੱਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕਰਦਿਆਂ, ਇਹ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਮੌਜੂਦਾ ਅਪੀਲਾਂ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ।

4. ਇਹ ਦੋਨੋਂ ਅਪੀਲਾਂ ਨੂੰ ਮਿਸ ਪਿੰਕੀ ਆਨੰਦ, ਜੋ ਕਿ ਇੱਕ ਸੀਨੀਅਰ ਅਧਿਵਕਤਾ ਹਨ ਅਤੇ ਅਸਲ ਰਿਟ ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਪੇਸ਼ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ, ਵੱਲੋਂ ਜ਼ੋਰਦਾਰ ਵਿਰੋਧ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਨਿੱਜੀ ਜਵਾਬਦੇਹ ਨੰਬਰ 1 ਅਤੇ 2 – ਅਸਲ ਰਿਟ ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਮੌਜੂਦਾ ਅਪੀਲਾਂ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕਰਨ ਲਈ ਅਧਿਵਕਤਾਵਾਂ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਦਾਇਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ।

4.1 ਇਹ ਜੋਰਦਾਰ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮਿਸ ਅਨੰਦ ਵੱਲੋਂ, ਜੋ ਕਿ ਮੂਲ ਰਿਟ ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਪੇਸ਼ ਹੋ ਰਹੇ ਸੀਨੀਅਰ ਐਡਵੋਕੇਟ ਹਨ, ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵੱਲੋਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਨਿਰਧਾਰਨ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ ਕਿ ਮੂਲ ਰਿਟ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਅਜੇ ਵੀ ਭੌਤਿਕ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿੱਚ ਹਨ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ, ਨਾ ਤਾਂ ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਅਸਲ ਕਬਜ਼ਾ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕੋਈ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਅਦਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ/ਜਾਂ ਮੂਲ ਰਿਟ ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਨੂੰ ਭੇਟਿਆ ਵੀ ਨਹੀਂ ਗਿਆ। ਇਹ ਸਹੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਅਧਿਗ੍ਰਹਣ ਕਾਰਵਾਈ ਸਮਾਪਤ ਹੋ ਗਈ ਹੈ।

4.2 ਇਹ ਜੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵੱਲੋਂ 09.11.2011 ਨੂੰ ਰਿਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੰਬਰ 7714/2011 ਵਿੱਚ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਪਹਿਲੇ ਆਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ, ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਬੈਂਚ ਨੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਐਕਟ, 1894 ਦੀ ਧਾਰਾ 48 ਅਧੀਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਅਰਜ਼ੀ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਯੋਗਤਾਵਾਂ 'ਤੇ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਐਕਟ, 1894 ਦੀ ਧਾਰਾ 48 ਅਨੁਸਾਰ ਸਿਰਫ ਉਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਜਦੋਂ ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਕਬਜ਼ਾ ਅਧਿਗ੍ਰਹਣ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੁਆਰਾ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਗਿਆ ਹੋਵੇ, ਤਾਂ ਹੀ, ਐਕਟ, 1894 ਦੀ ਧਾਰਾ 48 ਅਧੀਨ ਅਰਜ਼ੀ ਬਰਕਰਾਰ ਰਹੇਗੀ। ਇਸ ਲਈ ਜਦੋਂ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਬੈਂਚ ਨੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਐਕਟ, 1894 ਦੀ ਧਾਰਾ 48 ਅਧੀਨ ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਦੀ ਅਰਜ਼ੀ ਨੂੰ ਯੋਗਤਾਵਾਂ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ, ਤਾਂ ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਿਰਫ ਮੂਲ ਰਿਟ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਹੀ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿੱਚ ਬਣੇ ਰਹੇ। ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੇ 23.09.1986 ਨੂੰ ਕਾਗਜ਼ਾਂ 'ਤੇ ਇੱਕ-ਪਾਸੇ ਕਬਜ਼ਾ ਲਿਆ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਹਾਲਾਂਕਿ, ਮੂਲ ਰਿਟ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿੱਚ ਰਹੇ। ਮੂਲ ਰਿਟ ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਪੇਸ਼ ਹੋ ਰਹੇ ਸੀਨੀਅਰ ਐਡਵੋਕੇਟ ਵੱਲੋਂ ਇਹ ਵੀ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵੱਲੋਂ ਇਹ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਨਿਰਧਾਰਨ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੇ ਇਹ ਸਾਬਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਕਿ ਮੂਲ ਰਿਟ ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਵੀ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਅਦਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ/ਜਾਂ ਖਜ਼ਾਨੇ ਨਾਲ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਮੂਲ ਰਿਟ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿੱਚ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਨਾ ਤਾਂ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਭੇਟਿਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਅਦਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਤਾਂ ਐਕਟ, 2013 ਦੀ ਧਾਰਾ 24 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (2) ਅਧੀਨ ਅਧਿਗ੍ਰਹਣ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਸਮਾਪਤ ਘੋਸ਼ਿਤ ਕਰਨ ਦੀਆਂ ਦੋਹਾਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਹੋ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਵਿਸ਼ਾ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਦੀਆਂ ਅਧਿਗ੍ਰਹਣ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਨੂੰ ਐਕਟ, 2013 ਦੀ ਧਾਰਾ 24 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (2) ਅਧੀਨ ਸਮਾਪਤ ਮੰਨਿਆ ਜਾਣ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਗਲਤੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ।

5. ਅਸੀਂ ਸੰਬੰਧਿਤ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਪੇਸ਼ ਹੋ ਰਹੇ ਸਿੱਖਿਅਤ ਵਕੀਲਾਂ ਨੂੰ ਲੰਬੇ ਸਮੇਂ ਤੱਕ ਸੁਣਿਆ ਹੈ।

6. ਚੁਕੌਤੀ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਆਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਘੋਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਵਿਸ਼ਾ ਜ਼ਮੀਨ ਦੀਆਂ ਅਧਿਗ੍ਰਹਣ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਐਕਟ, 2013 ਦੀ ਧਾਰਾ 24 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (2) ਅਧੀਨ ਸਮਾਪਤ ਮੰਨੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਨੂੰ ਫੈਸਲਾ ਕਰਦਿਆਂ ਅਤੇ ਘੋਸ਼ਿਤ ਕਰਦਿਆਂ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਪੁਣੇ ਮਿਊਨਿਸਿਪਲ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ (ਸੁਪਰਾ) ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਫੈਸਲੇ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਇੰਦੌਰ ਵਿਕਾਸ ਅਥਾਰਟੀ (ਸੁਪਰਾ) ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਫੈਸਲੇ ਨਾਲ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਉਲਟ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਪੈਰਾਗ੍ਰਾਫ 365 ਤੋਂ 366 ਵਿੱਚ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇੰਦੌਰ ਵਿਕਾਸ ਅਥਾਰਟੀ (ਸੁਪਰਾ) ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਨਿਰੀਖਣ ਅਤੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਹੇਠਾਂ -

"365. ਨਤੀਜਤਨ, ਪੁਣੇ ਮਿਊਨਿਸਿਪਲ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਫੈਸਲਾ (ਪੁਣੇ ਮਿਊਨਿਸਿਪਲ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਬਨਾਮ ਹਰਕਚੰਦ ਮਿਸਰੀਮਲ ਸੋਲੰਕੀ, (2014) 3 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 183 : (2014) 2 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. (ਸਿਵਿ) 274) ਇਸ ਨੂੰ ਇੱਥੇ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸਾਰੇ ਫੈਸਲੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਪੁਣੇ ਮਿਊਨਿਸਿਪਲ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ (ਪੁਣੇ ਮਿਊਨਿਸਿਪਲ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਬਨਾਮ ਹਰਕਚੰਦ ਮਿਸਰੀਮਲ ਸੋਲੰਕੀ, (2014) 3 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 183 : (2014) 2 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. (ਸਿਵਿ) 274) ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਉਹ ਵੀ ਰੱਦ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਸ਼੍ਰੀ ਬਾਲਾਜੀ ਨਗਰ ਰਹਿਤ ਖੇਤਰ [ਸ਼੍ਰੀ ਬਾਲਾਜੀ ਨਗਰ ਰਹਿਤ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਬਨਾਮ ਰਾਜ ਪੰਜਾਬ, (2015) 3 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 353 : (2015) 2 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. (ਸਿਵਿ) 298] ਵਿੱਚ ਚੰਗਾ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਦਾਅਵਾ

ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ, ਇਸ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਹੋਰ ਫੈਸਲੇ ਜੋ ਇਸ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਵੀ ਰੱਦ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇੰਦੌਰ ਵਿਕਾਸ ਅਥਾਰਟੀ ਬਨਾਮ ਸ਼ੈਲੇਂਦਰ (ਇੰਦੌਰ ਵਿਕਾਸ ਅਥਾਰਟੀ ਬਨਾਮ ਸ਼ੈਲੇਂਦਰ, (2018) 3 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 412 : (2018) 2 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. (ਸਿਵਿ) 426), ਧਾਰਾ 24(2) ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਅਤੇ ਕੀ "ਜਾਂ" ਨੂੰ "ਨਾ" ਜਾਂ "ਅਤੇ" ਵਜੋਂ ਪੜ੍ਹਨਾ ਹੈ, ਇਸ ਬਾਰੇ ਵਿਚਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਇਸ ਲਈ, ਉਹ ਫੈਸਲਾ ਵੀ, ਮੌਜੂਦਾ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਚਰਚਾ ਦੇ ਚਲਦੇ, ਕਾਇਮ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਸਕਦਾ।"

ਉਪਰੋਕਤ ਚਰਚਾ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਅਸੀਂ ਸਵਾਲਾਂ ਦੇ ਜਵਾਬ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ:

366.1. ਧਾਰਾ 24(1)(ਅ) ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਅਧੀਨ, ਜੇਕਰ ਪੁਰਸਕਾਰ 1-1-2014 ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ 2013 ਦੇ ਐਕਟ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਹੈ, ਤਾਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਦਾ ਲੈਪਸ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਮੁਆਵਜ਼ਾ 2013 ਦੇ ਐਕਟ ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਅਧੀਨ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

366.2. ਜੇਕਰ ਪੁਰਸਕਾਰ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਇੱਕ ਅੰਤਰਿਮ ਆਦੇਸ਼ ਦੀ ਅਵਧੀ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਪੰਜ ਸਾਲ ਦੀ ਖਿੜਕੀ ਅਵਧੀ ਦੌਰਾਨ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਤਾਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਨੂੰ 2013 ਦੇ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 24(1)(ਬੀ) ਅਧੀਨ 1894 ਦੇ ਐਕਟ ਦੇ ਅਧੀਨ ਜਾਰੀ ਰੱਖਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਸ ਨੂੰ ਰੱਦ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੋਵੇ।

366.3. ਧਾਰਾ 24(2) ਵਿੱਚ ਕਬਜ਼ੇ ਅਤੇ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਵਿਚਕਾਰ ਵਰਤੀ ਗਈ "ਜਾਂ" ਸ਼ਬਦ ਨੂੰ "ਨਾ" ਜਾਂ "ਅਤੇ" ਵਜੋਂ ਪੜ੍ਹਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। 2013 ਦੇ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 24(2) ਅਧੀਨ ਜ਼ਮੀਨ ਅਧਿਗ੍ਰਹਣ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਦਾ ਸਮਝਿਆ ਲੈਪਸ ਉਸ ਸਮੇਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੀ ਪੰਜ ਸਾਲ ਜਾਂ ਉਸ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਮੇਂ ਲਈ ਨਿਸਕਰਿਆਤਾ ਕਾਰਨ, ਉਕਤ ਐਕਟ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਕਬਜ਼ਾ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਵੀ ਅਦਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਦੂਜੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ, ਜੇਕਰ ਕਬਜ਼ਾ ਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਅਦਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਕੋਈ ਲੈਪਸ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਜੇਕਰ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਅਦਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਕਬਜ਼ਾ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਕੋਈ ਲੈਪਸ ਨਹੀਂ ਹੈ।

"ਭੁਗਤਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ" ਸ਼ਬਦਾਵਲੀ 2013 ਦੇ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 24(2) ਦੇ ਮੁੱਖ ਭਾਗ ਵਿੱਚ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਦੀ ਜਮ੍ਹਾਈ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਜੇਕਰ ਬਹੁਤਾਤ ਦੀਆਂ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਇਹ ਜਮ੍ਹਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਤਾਂ ਧਾਰਾ 24(2) ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਪ੍ਰੋਵੀਜ਼ੋ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਨਤੀਜਾ ਹੈ ਕਿ 1894 ਦੇ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਧਾਰਾ 4 ਦੇ ਅਧੀਨ ਜ਼ਮੀਨ ਅਧਿਗ੍ਰਹਣ ਲਈ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਤੇ ਸਾਰੇ ਲਾਭਪਾਤਰੀ (ਜ਼ਮੀਨ ਮਾਲਕ) 2013 ਦੇ ਐਕਟ ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਪਾਉਣ ਦੇ ਹੱਕਦਾਰ ਹੋਣਗੇ। ਜੇਕਰ ਜ਼ਮੀਨ ਅਧਿਗ੍ਰਹਣ ਐਕਟ, 1894 ਦੀ ਧਾਰਾ 31 ਅਧੀਨ ਦਾਇਤਵ ਪੂਰਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਸੇ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 34 ਅਧੀਨ ਵਿਆਜ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਦੀ ਨਾ-ਜਮ੍ਹਾਈ ਜ਼ਮੀਨ ਅਧਿਗ੍ਰਹਣ ਕਾਰਵਾਈ ਦੇ ਲੈਪਸ ਵਿੱਚ ਨਤੀਜਾ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੀ। ਜੇਕਰ ਪੰਜ ਸਾਲ ਜਾਂ ਉਸ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਮੇਂ ਲਈ ਬਹੁਤਾਤ ਦੀਆਂ ਹੋਲਡਿੰਗਾਂ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਜਮ੍ਹਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਤਾਂ 2013 ਦੇ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਮੁਆਵਜ਼ਾ "ਜ਼ਮੀਨ ਮਾਲਕਾਂ" ਨੂੰ ਅਦਾ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਹੈ ਜੋ ਕਿ 1894 ਦੇ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਧਾਰਾ 4 ਦੇ ਅਧੀਨ ਜ਼ਮੀਨ ਅਧਿਗ੍ਰਹਣ ਲਈ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਤੇ ਸਨ।

ਜੇਕਰ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ 1894 ਦੇ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 31(1) ਅਧੀਨ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਇਹ

ਦਾਅਵਾ ਕਰਨ ਦਾ ਹੱਕ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਧਾਰਾ 24(2) ਅਧੀਨ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਦੀ ਨਾ-ਅਦਾਇਗੀ ਜਾਂ ਨਾ-ਜਮ੍ਹਾਂਈ ਕਾਰਨ ਅਧਿਗ੍ਰਹਣ ਲੈਪਸ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਧਾਰਾ 31(1) ਅਧੀਨ ਰਕਮ ਪੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਅਦਾਇਗੀ ਦਾ ਦਾਇਤਵ ਪੂਰਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਜ਼ਮੀਨ ਮਾਲਕਾਂ ਨੇ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਵੱਧ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਲਈ ਹਵਾਲਾ ਮੰਗਿਆ, ਉਹ ਦਾਅਵਾ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ ਕਿ 2013 ਦੇ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 24(2) ਅਧੀਨ ਅਧਿਗ੍ਰਹਣ ਕਾਰਵਾਈ ਲੈਪਸ ਹੋ ਗਈ ਹੈ।

2013 ਦੇ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 24(2) ਦੀ ਪ੍ਰੋਵੀਜ਼ੋ ਨੂੰ ਧਾਰਾ 24(2) ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਸਮਝਿਆ ਜਾਣਾ ਹੈ, ਨਾ ਕਿ ਧਾਰਾ 24(1)(ਬੀ) ਦਾ ਹਿੱਸਾ।

1894 ਦੇ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਅਤੇ ਧਾਰਾ 24(2) ਅਧੀਨ ਵਿਚਾਰਿਆ ਗਿਆ ਕਬਜ਼ਾ ਲੈਣ ਦਾ ਤਰੀਕਾ ਬੇਨਤੀਕਰਤਾ ਦੇ ਮੈਮੋਰੈਂਡਮ ਦੀ ਖਿੱਚਾਈ ਨਾਲ ਹੈ। ਇੱਕ ਵਾਰ ਧਾਰਾ 16 ਅਧੀਨ 1894 ਦੇ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਕਬਜ਼ਾ ਲੈਣ 'ਤੇ ਅਵਾਰਡ ਪਾਸ ਹੋ ਜਾਣ ਤੇ, ਜ਼ਮੀਨ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਵੇਸਟ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ 2013 ਦੇ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 24(2) ਅਧੀਨ ਕੋਈ ਵੀ ਦਿਵੇਸਟਿੰਗ ਪ੍ਰਦਾਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇੱਕ ਵਾਰ ਕਬਜ਼ਾ ਲੈ ਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਧਾਰਾ 24(2) ਅਧੀਨ ਕੋਈ ਲੈਪਸ ਨਹੀਂ ਹੈ।

366.8. ਧਾਰਾ 24(2) ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਜੋ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਦੇ ਮਾਨਤਾ ਲੈਪਸ ਲਈ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਉਸ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜਦੋਂ ਅਧਿਕਾਰੀ ਪੰਜ ਸਾਲ ਜਾਂ ਉਸ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਮੇਂ ਲਈ ਆਪਣੀ ਨਾਕਾਮੀ ਕਾਰਨ ਕਬਜ਼ਾ ਲੈਣ ਅਤੇ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਭੁਗਤਾਨ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਹੇ ਹਨ, ਅਜਿਹੇ ਵਿੱਚ 2013 ਦੇ ਐਕਟ ਦੇ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਅਧਿਕਾਰੀ ਸਬੰਧਤ ਨਾਲ ਜ਼ਮੀਨ ਅਧਿਗ੍ਰਹਣ ਲਈ ਲੰਬਿਤ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿੱਚ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਅੰਤਰਿਮ ਆਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਸਬਸਿਸਟੈਂਸ ਦੀ ਅਵਧੀ ਨੂੰ ਪੰਜ ਸਾਲਾਂ ਦੀ ਗਣਨਾ ਵਿੱਚ ਬਾਹਰ ਕੱਢਣਾ ਪਵੇਗਾ।

366.9. 2013 ਦੇ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 24(2) ਜ਼ਮੀਨ ਅਧਿਗ੍ਰਹਣ ਦੀਆਂ ਸੰਪੂਰਣ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਦੀ ਕਾਨੂੰਨੀਅਤਾ ਨੂੰ ਸਵਾਲ ਕਰਨ ਲਈ ਨਵਾਂ ਕਾਰਣ ਕਾਰਵਾਈ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਧਾਰਾ 24 2013 ਦੇ ਐਕਟ ਦੇ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਦੀ ਮਿਤੀ ਯਾਨੀ 1-1-2014 ਨੂੰ ਲੰਬਿਤ ਕਾਰਵਾਈ ਉੱਤੇ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਪੁਰਾਣੇ ਅਤੇ ਸਮੇਂ ਦੀ ਬਾਰ ਦੇ ਦਾਅਵਿਆਂ ਨੂੰ ਮੁੜ ਜਿਉਂਦਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਸੰਪੂਰਣ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਨੂੰ ਮੁੜ ਖੋਲਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਜ਼ਮੀਨ ਮਾਲਕਾਂ ਨੂੰ ਕਬਜ਼ਾ ਲੈਣ ਦੇ ਢੰਗ ਦੀ ਕਾਨੂੰਨੀਅਤਾ ਨੂੰ ਸਵਾਲ ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਖਜ਼ਾਨੇ ਵਿੱਚ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਬਜਾਏ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਨ ਦੇ ਢੰਗ ਨੂੰ ਅਧਿਗ੍ਰਹਣ ਨੂੰ ਅਵੈਧ ਕਰਨ ਲਈ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਜਾਂ ਮੋਡ ਨੂੰ ਮੁੜ ਖੋਲਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ।

7. ਹਾਈਕੋਰਟ ਨੇ ਦੋਸ਼ਪੂਰਨ ਫੈਸਲਾ ਅਤੇ ਆਦੇਸ਼ ਪਾਸ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਵਿਵਾਦਿਤ ਜ਼ਮੀਨ 'ਤੇ ਕਬਜ਼ਾ ਜਾਰੀ ਹੈ ਅਸਲ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਵਾਂ ਅਤੇ ਇਹ ਕਿ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਨਾ ਹੀ ਮੂਲ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਨੂੰ ਟੈਂਡਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਫੜ ਕੇ ਕਿ ਅਸਲ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਵਾਂ ਨੇ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿਚ ਰਹਿਣਾ ਜਾਰੀ ਰੱਖਿਆ ਹੈ, ਹਾਈਕੋਰਟ ਨੇ 09.11.2011 ਦੇ ਪਿਛਲੇ ਹੁਕਮਾਂ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੰ. 7714/2011 ਵਿੱਚ, ਜਿਸ ਰਾਹੀਂ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤੇ ਹਨ ਐਕਟ, 1894 ਦੀ ਧਾਰਾ 48 ਅਧੀਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਅਰਜ਼ੀ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਗੁਣਾਂ 'ਤੇ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਹ ਅਥਾਰਟੀ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਖਾਸ ਕੇਸ ਸੀ ਸਿੱਖਿਅਤ ਸਿੰਗਲ ਜੱਜ ਅੱਗੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਕਬਜ਼ਾ ਵਿਵਾਦ ਵਿੱਚ ਹੈ 23.09.1986

ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਦੀ ਰਕਮ ਵੀ ਭੂਮੀ ਅਤੇ ਇਮਾਰਤ ਵਿਭਾਗ ਕੋਲ 2.00 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਜਮ੍ਹਾਂ ਸਨ।

7.1 ਮੂਲ ਰਿਟ ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਇਹ ਕੇਸ ਹੈ ਕਿ 23.09.1986 ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਵਾਲੀ ਕਥਿਤ ਚਿੱਠੀ ਜੋ ਪ੍ਰਤੀਕ ਕਬਜ਼ਾ ਲੈਣ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਕਦੇ ਵੀ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੁਆਰਾ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਦੋ ਵੱਖਰੇ ਮੌਕਿਆਂ ਤੇ ਚਲਾਈ ਗਈ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਵਿੱਚ ਖੁਲਾਸਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਇਹ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਮੌਜੂਦਾ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਉਪਰੋਕਤ ਸਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਭਾਵੇਂ ਹੀ ਦੋਸ਼ੀ ਆਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਪੈਰਾਗ੍ਰਾਫ 2 ਵਿੱਚ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਵੱਲੋਂ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਜਿਕਰ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਕਬਜ਼ਾ 23.09.1986 ਨੂੰ ਲੈ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ, ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਅਜਿਹਾ ਦਾਅਵਾ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਮੂਲ ਰਿਟ ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ 09.11.2011 ਨੂੰ ਰਿਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੰਬਰ 7714/2011 ਵਿੱਚ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਪਹਿਲੇ ਆਦੇਸ਼ ਉੱਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਕਿ, ਮੂਲ ਰਿਟ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਅਜੇ ਵੀ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿੱਚ ਹਨ ਅਤੇ ਅਸਲ ਕਬਜ਼ਾ ਕਦੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਗਿਆ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਹ ਨੋਟ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ 09.11.2011 ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਵੀ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਇਹ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਨਿਰਧਾਰਨ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਮੂਲ ਰਿਟ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਸਵਾਲ ਵਿੱਚ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿੱਚ ਹਨ। ਉਲਟਾ, ਇਹ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਕਿ, ਐਕਟ, 1894 ਦੀ ਧਾਰਾ 48 ਅਧੀਨ ਅਰਜ਼ੀ ਨੂੰ ਮੈਰਿਟਸ ਉੱਤੇ ਵਿਚਾਰਨ ਲਈ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਇਸ ਮਾਨਤਾ ਉੱਤੇ ਵਿਚਾਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਕਿ ਕਬਜ਼ਾ ਮੂਲ ਰਿਟ ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਕੋਲ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, 09.11.2011 ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਪਾਸ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਵੀ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਮਾਨ ਲਿਆ ਕਿ ਮੂਲ ਰਿਟ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿੱਚ ਹਨ ਇਸ ਲਈ ਕੋਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਨਿਰਧਾਰਨ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਮੂਲ ਰਿਟ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿੱਚ ਹਨ।

7.2 ਇਹ ਅਗਲਾ ਤਰਕ ਮੂਲ ਰਿਟ ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ 23.09.1986 ਨੂੰ ਲਿਆ ਗਿਆ ਕਥਿਤ ਕਬਜ਼ਾ ਗੈਰਕਾਨੂੰਨੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਇੱਕ ਕਾਗਜ਼ੀ ਕਬਜ਼ਾ ਸੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਅਪੀਲਕਰਤਾਓਂ ਵੱਲੋਂ ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸਵਾਲ ਵਿੱਚ ਆਈ ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਕਬਜ਼ਾ ਪੰਚਨਾਮਾ ਖਿੱਚ ਕੇ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਿਸਨੂੰ ਕਬਜ਼ਾ ਲੈਣ ਸਮੇਂ ਦੀ ਲੋੜ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਾਫੀ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਵੀ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਵੱਲੋਂ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕਬਜ਼ੇ ਨੂੰ ਸੰਦੇਹ ਦੇ ਨਾਲ ਦੇਖਿਆ ਹੈ।

7.3 ਭਾਵੇਂ ਇਹ ਜਿਵੇਂ ਹੋਵੇ। ਮਾਨ ਲਈਏ ਕਿ ਤਰਕ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮੂਲ ਰਿਟ ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਨੂੰ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿੱਚ ਪਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ, ਉਸ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਵੀ ਜਿਵੇਂ ਕਿ 09.11.2011 ਨੂੰ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵੱਲੋਂ ਰਿਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੰਬਰ 7714/2011 ਵਿੱਚ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਆਦੇਸ਼ ਤੋਂ ਦੇਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਸਵਾਲ ਵਿੱਚ ਆਈ ਜ਼ਮੀਨ ਸਬੰਧੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਜਬਰੀ ਕਾਰਵਾਈ ਤੋਂ ਰੋਕਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਇੰਦੌਰ ਵਿਕਾਸ ਅਥਾਰਟੀ (ਉਪਰੋਕਤ - ਪੈਰਾਗ੍ਰਾਫ 36.6.8) ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਬਾਅਦ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਅੰਤਰਿਮ ਆਦੇਸ਼ ਚਲਾਉਣ ਦੀ ਅਵਧੀ ਨੂੰ, ਪੰਜ ਸਾਲਾਂ ਦੀ ਅਵਧੀ ਦੇ ਗਣਨਾ ਵਿੱਚ, ਬਾਹਰ ਕੱਢਣਾ ਪਵੇਗਾ। ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਵੀ, ਮੂਲ ਰਿਟ ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜਬਰੀ ਕਾਰਵਾਈ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਐਕਟ, 1894 ਦੀ ਧਾਰਾ 48 ਅਧੀਨ ਅਰਜ਼ੀ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਹੋਣ ਤੱਕ ਜਾਰੀ ਰੱਖਣ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਹ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਅੱਗੇ ਮੂਲ ਰਿਟ ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਦਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕੇਸ ਹੈ ਅਤੇ ਲਿਖਤੀ ਸਬਮਿਸ਼ਨਾਂ ਵਿੱਚ ਵੀ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਅੱਜ ਤੱਕ ਐਕਟ, 1894 ਦੀ ਧਾਰਾ 48 ਅਧੀਨ ਅਰਜ਼ੀ 'ਤੇ ਕੋਈ ਫੈਸਲਾ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ।

ਇਸਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਕਿ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵੱਲੋਂ ਆਦੇਸ਼ ਮਿਤੀ 09.11.2011 ਨੂੰ ਲਿਖਤ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੰਬਰ 7714/2011 ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਦਿਸ਼ਾ/ਰੋਕ ਉਸ ਸਮੇਂ ਵੀ ਜਾਰੀ ਰਹੀ ਜਦੋਂ ਐਕਟ, 2013 ਲਾਗੂ ਹੋ ਗਿਆ।

7.4 ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਅਤੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਇੰਦੌਰ ਵਿਕਾਸ ਅਥਾਰਟੀ (ਉਪਰੋਕਤ) ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦਿਆਂ, ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਜ਼ਮੀਨ ਅਧਿਗ੍ਰਹਣ ਕਾਰਵਾਈ ਐਕਟ, 2013 ਦੀ ਧਾਰਾ 24 ਦੇ ਉਪ-ਧਾਰਾ (2) ਅਧੀਨ ਸਮਝੀ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਲੈਪਸ ਹੋ ਗਈ ਹੈ।

8. ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਵੱਲੋਂ ਇੰਦੌਰ ਬੀ ਵਿਕਾਸ ਅਥਾਰਟੀ (ਉਪਰੋਕਤ) ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਕਾਨੂੰਨ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਦਿਆਂ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ, ਪੈਰਾਗ੍ਰਾਫ 366, ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਜ਼ਮੀਨ ਅਧਿਗ੍ਰਹਣ ਕਾਰਵਾਈ ਸਮਝੀ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਲੈਪਸ ਹੋ ਗਈ ਹੈ।

9. ਉਪਰੋਕਤ ਅਤੇ ਉਪਰ ਦੱਸੇ ਗਏ ਕਾਰਨਾਂ ਅਤੇ ਸੀ ਉਤੇ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਆਧਾਰ ਉੱਤੇ ਹੀ ਕਿ ਜਦੋਂ ਐਕਟ, 2013 ਲਾਗੂ ਹੋਇਆ ਸੀ ਤਾਂ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵੱਲੋਂ ਆਦੇਸ਼ ਮਿਤੀ 09.11.2011 ਨੂੰ ਲਿਖਤ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੰਬਰ 7714/2011 ਵਿੱਚ ਜ਼ਮੀਨ ਸਬੰਧੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਜਬਰਦਸਤੀ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨ ਤੋਂ ਅਥਾਰਟੀ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਲਈ ਰੋਕ ਲਗਾਈ ਗਈ ਸੀ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵੱਲੋਂ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਉਸ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਜੋ ਕਿ ਜ਼ਮੀਨ ਅਧਿਗ੍ਰਹਣ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਐਕਟ, 2013 ਦੀ ਧਾਰਾ 24 ਦੇ ਉਪ-ਧਾਰਾ (2) ਅਧੀਨ ਲੈਪਸ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਨਹੀਂ ਰੱਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ।

10. ਉਪਰੋਕਤ ਅਤੇ ਉਪਰ ਦੱਸੇ ਗਏ ਕਾਰਨਾਂ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਮੌਜੂਦਾ ਅਪੀਲਾਂ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵੱਲੋਂ ਲਿਖਤ ਪਟੀਸ਼ਨ (ਸੀ) ਨੰਬਰ 1043/2015 ਵਿੱਚ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਉਸ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਜੋ ਕਿ ਜ਼ਮੀਨ ਅਧਿਗ੍ਰਹਣ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਐਕਟ, 1894 ਅਧੀਨ ਜ਼ਮੀਨ ਸਬੰਧੀ ਲੈਪਸ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਐਕਟ, 2013 ਦੀ ਧਾਰਾ 24 ਦੇ ਉਪ-ਧਾਰਾ (2) ਅਧੀਨ, ਇਥੇ ਰੱਦ ਕਰਕੇ ਖਾਰਜ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਮੌਜੂਦਾ ਅਪੀਲਾਂ ਨੂੰ ਉਪਰੋਕਤ ਹੱਦ ਤੱਕ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਅਨੁਸਾਰਨ। ਖਰਚੇ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਹੁਕਮ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ।

ਦਿਵਿਆ ਪਾਂਡੇ
(ਸਹਾਇਤਾ ਕੀਤੀ: ਨੇਹਾ ਸ਼ਰਮਾ, ਐਲ.ਆਰ.ਸੀ.ਜੇ.)

ਅਪੀਲਾਂ ਮਨਜ਼ੂਰ।

ਡਿਸਕਲੇਮਰ ਸਥਾਨਕ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਨਿਆ ਨਿਰਣਾਂ ਕੇਵਲ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ਾਂ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਸਮਝਣ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਇਸਤੇਮਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ । ਸਾਰੇ ਵਿਹਾਰਕ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਮੰਤਵਾਂ ਲਈ ਨਿਆਂ ਨਿਰਣੇ ਦਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸੰਸਕਰਣ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਅਮਲ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

Vasu Gupta

Advocate